

Székely népköltési gyűjtemény: 20 kor. Lyrai költemény: 16 kor. Történelmi, vagy mondai tárgyú, még föl nem dolgozott epikai költemény: 16 kor. Komoly szavaltat: 10 kor. Vig szavaltat: 10 korona.

Fejtörő kérdések megfejtése.

A 41-ik számban közölt fejtörő kérdések megfejtése. *Számtani kérdés.* A gondolt szám 52.

Földrajzi kérdés. Kanári szigetek. Sajátságos madara a kanári madár. Fővárosa: St. Cruz.

Történelmi kérdés. Raimund, Szt. Gillesi, tontou-sei gróf.

Természettudományi kérdés. Pohánka (Polygonum fagopyrum).

Mértani kérdés. $A = 15$ m., $b = 12$ m., $c = 8.5$ m., $d = 7.5$ m.

Képrejtvény. A kinek nincs lova, járjon gyalog.

A megfejtők nevei:

Wiesel Zoltán, Jakab János, Szalay János, Bagyari Béla, Kosnár Károly, Hirschberg és Weinberg, Hodács Ágost, Kurucz Ede, Stein Pál, Tamásy Géza, Monszpart Andor, Bauer Mátyás, Hajós Gyula, Schwartz Tibor, Wágner Ervin, Pusztai Antal, Schmalcz Jenő, Opper Géza, Eszterházi Miklós, Máriássy Béla, Rudnay Jenő, Moócz Elemér, Klinger Lajos, Altmann Henrik, Dokupel Antal, Walder Sándor, Hermann Béla, Kovács Aladár, Thék Gyula, Kerbler Lajos, Kiss Emil, b. Majtényi László, Eöry Gusztáv, Szinnyey Lajos, Beóthy Sándor, Simonyi Károly, Szepes Gyula, Wolf Gyula, Supa József, Csák Ödön.

A kitűzött könyvjutalmat *Klinger Lajos* nyerte el Budapesten, a ki azt a szerkesztőségünkbe átveheti.

IRODALOM.

A *Nyelvőr* októberi száma a szokottnál is dúsabb és értékesebb tartalommal jelent meg. A folyóirat élén *Simonyi Zsigmond* gyászolja el a meghalozott *Volf Györgyöt*. *Melich János* a *fees-tej* szót analizálja. *Balassa József* a magyarba átváltott francia szavakról tárgyal. *Jóánovics György* befejezi értekezését a birtokosokról és dativusoról. *Király Károly* nyelvújítási adatokat, *Trencsény Károly* bácsmegyei helyneveket közöl. Ezután a szerkesztőség tesz jelentést a *Nyelvőr*nek valamelyik helyi nyelvjárás leírása kitűzött pályázatáról. E szerint az első díj nem volt kiadható, a második díjat *Pályi Gyula* tanárjelölt, a harmadikat *Kalma István* tanító nyerte. Az irodalom rovatban *Regőczy Győző* tesz közzé szemelvényeket Balog István költeményeinek zamatos magyar nyelvűből. Magyarázatok és helyreigazításokat adtak: Szilasi Mór (német jövevényszók), Simonyi Zsigmond (parárok, porhajó, porhál). *Biró Salamon* (a régi magyar szórendből), *Patrubány Lukács* (levél), *Kulesár Endre*

(sok lud farkast győz), *Jenő Sándor* (a kulizás műszavaihoz), *Trencsény Lajos* (bakonybíró), *Trencsény Károly* (talpalatnyi vagy talpalattnyi?). Az idegen csemeték és fattyuhajtások rovatába irtak: *Székács Ferencz* (stíluscuriális), *Tóth Béla* (szerkesztő, munkatárs, dolgozótárs), *Kardos Albert* (főlöleses ortológia), míg *Autibarbarus* tudósítások vannak ruhaneműekről, szólások, tájszók, állat, család és gunynevek bővíben találhatók ezuttal is. A *Nyelvőr* teljes 1896-i évfolyamát önképzőkörök és ifjúsági könyvtárak megkaphatják 3 frtért.

Szerkesztői telefon.

W. Z. Zombor Lapunk pártolását egy a körnek, mint az egyes tagoknak figyelmébe ajánljuk. — *Anchises*. Dolgozatának legjobb kritikája az lesz, ha nyomtatva fogja látni. — *Ifj. Cs. K.* Sajtó hiba volt, a cikkkirójának alaposágáról különben már meggyőződhetett. Kár volna correctióval a szép cikk hatását elrontani. A kis adomát majd a vegyesek közé soroljuk. — *Császár J.* Már fogytán vagyunk, bizony jó volna, ha ismét életjelt adna magáról. — *St. Andor*. Dolgozatát nem közölhetjük, mert nem értünk vele egyet. Becsüljük meg a mulat és annak nagy költőt, a modern poeták még az életé s nem az irodalomé, ők folyton fejlődnek s majd 50—100 év múlva koruknak hű kifejezői lesznek s egyik-másik halhatatlanságra is szert tesz, a kisebbeket elmossa az idő, ha ugyan addig el nem hallgattatja az élet. Ez nem zárja ki, hogy egy-egy városban a városzülöttének propagandát ne csináljon az illető intézet önképzőkörre. Fehérváron ismertessék *Endrődi Sándort*, *Versezen Herczeg Ferenczet*, *Szatmár Bartókot*, *Miskolcz Kis Józsefet*, a budapesti piarista gimnázium *Ábrányi Emilt* stb., de ne hallgassanak *Arányról*, *Vörösmartyról* *Tompáról*, *Petőfiről*, *Tóth Kálmánról*, sőt *Berzsenyinek*, az öreg *Virágnak*, *Kazinczyknak*, *Köleseynek* is juttassanak egy kis helyet. — *T. L.* Érsekújvár. Sziveskedjék lapunkat mennél szélesebb körben terjeszteni. A tudósítást közöltük. — *Kovács L.* Szolnok. A reklamációt sziveskedjék a kiadóhivatalhoz küldeni, nekünk csak dolgot ad vele, mert mi sem tehetünk mást, mint postán odaküldjük. Annyit közölhetünk önnel, hogy a kérdéses számokat megkaphatja. Azt írja, hogy a kiadóhivatalnak már irt. de az rá sem hederített önnel. Irjon még egyszer s ha nem lesz fogantatja, értesítse róla a szerkesztőséget. Mi már csak azért sem intézkedhetnénk, mert hiszen önnel címét sem tudjuk. — *Kohn V.* Kanizsa. Kérdéseire levélben kap választ, ha címét beküldi. — *Nem közölhető.* Eljen a király ez. vers; van benne ugyan pár szép gondolat, de az egésznek verselése pongyola, alant járó. — *H. J.* A versből csak a végét adjuk:

Megakartam valamit dudolni,

De ekkor a kerék már megszűnt forogni.

Ejnye, hogy lehet olyan szép verset ily rosszul fordítani?

«Kosmos» müintézet nyomása. Budapest. VI., Aradi-utca 8.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt
A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA.

Előfizetési árak:		SZERKESZTI:	SZERKESZTŐSÉG:
Egész évre	4 frt.	Dr. RUPP KORNÉL	Budapest, IX., Sopokszári-utca 31.
Fél évre	2 frt.	főgymnásiumi tanár.	KIADÓHIVATAL:
Negyed évre	1 frt.		Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.
Megjelenik minden vasárnap.		Kiadja a „Kosmos” müintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.	KÉZIRATOKAT nem adunk vissza.

A protekció.

(*) Mikor ezt a címet elolvasod, te kis diák, bizonyára alig tudod, hogy mit jelent igazában. De azért valószínűleg hallottad már környezetben, hogy így-úgy nem sikerült ez vagy az a dolog, mert nem volt protekció.

Pedig hát te magad is bizonyára láttad a protekciót, mert ez nálunk benn van a levegőben, úgy találkoznak vele, mint az élelnyel, — nélküle nincs boldogulás az életben.

Sok-sok évvel ezelőtt egy kis diákot a szülői be akartak adni a gimnáziumba, mivel azonban a tanulók létszáma teljes volt s hely nem akadt a kis diák számára, az igazgató nem vehette föl. Az édesanyja kétségbeesése fölött megsajnálkozott az egyik tanár s azt mondta neki: Van nekem X. városban egy jó barátom, a ki az ottani gimnáziumban tanár, sürgönyök neki, talán ott sikerül fölvetetni. A sürgöny elment, a válasz visszajött, hogy barátja pártfogoltjának számára az x-i gimnáziumban szerzett helyet az illető tanár. Így jutott a kis diák gimnáziumba. Az egyik tanár szivesen teljesítette a kérését. Ha a tanár nem lép közbe, a kis deák kimarad a gimnáziumból s realiskolába kényszerülven menni: egész élete más irányt vesz. A tanár ezt baráti sziveségnek vette, a világ azt mondja rá: protekció.

Ösztöndíjért folyamodoi. Édesatyád veletlenül iskolatársa vagy jó barátja az egyik tanárnak. Jó tanuló vagy, megérdemelted az ösztöndíjat, de rá is szorulsz. De többen is vannak, a kik jó tanulók s szintén megérdemlik az ösztöndíjat s rászorulnak. Édesatyád barátja melegen pártolja a te ügyedet, önzetlen, nemes jóindulatból — és neked szavazzák meg. A többi el-esik tőle s azt mondja, hogy te azért kaptad meg, mert neked X. tanár volt a protectorod.

Szegény fiu vagy, jól, szorgalmasan tanulsz,

szabad idődet hasznosan is tudnád értékesíteni, ha kapnál egy alsóbb osztályu tanulót, a ki havonként pár forintot fizetne a magántanításért. Hiába keressz, hiába kunyorálsz, hiába jársz utána, ha nincs valami tekintélyes ismerősöd, a ki ilyennek ajánljon. Végre megkéréd egyik tanárodat s az pár nap mulva hiv- és tudomásodra hozza, hogy X. Y. fiát fogod tanítani, a miért havonként 8—10 frtot kapsz.

Ime, ő volt a te protectorod.

Elvégzed a középiskolát, kezdedben az érettségi bizonyítvány, állás után jársz, de nem kapsz semmi foglalkozást. Fölkeresed egyik előkelő állásu ismerősödöt s elpanaszolod bajodat, ez pár sor irást ad és Z úrhoz küld. Z úr elolvassa az irást s te másnap már valami kis hivatalban ülsz. Ime, azt mondd, protekció nélkül nem boldogultál volna.

S így vezethetnénk végig az egész életet, mert mindenütt, a hová fordulunk, ismeret-ségre, összeköttetésekre, befolyásos emberek pártfogására van szükségünk. Alapos képzettség, komoly tudás és ambíció mellé egy kis pártfogásra is van szükség, hogy ezélt érjünk. Századunk gyermeke ezt már megszokta, mert az életben mindenütt naponként látja. De, hogy az érdemes emberek ezután pártfogás nélkül is elnyerjék a nekik megfelelő állást, erre vonatkozólag a kultuszminiszter rendeletet bocsátott ki, melyben meghagyja, hogy ezután minden ajánlás mellőzésével az érdemes embereket kell a megfelelő állásokra kinevezni. Adja Isten, hogy jóindulatu kezdeményezése követésre találjon s a protekcióhoz szokott kor gyermekei saját erejükől is felemelkedhessenek azon polczokra, melyeket tehetségeik mellett méltón be is tudnak tölteni.

A rétségek fia.

(44)

— TRELLEK FERENCZ ifjusági regénye. —

TIZENNEGYEDIK FEJEZET.

Csendes nyugalomban töltött éj után a trapper és barátai új erőre kapva jelentek meg a verőfényes szabadban. Grizzly sebe nem sajgott oly nagyon és láza is alább hagyott. Puck az éjjel gyakorta fölkel, nesztelenül bátyja mellé osont és betakarta őt a gyapjutarakóval, hogy megőjíja a rétségen lengedező hűvös szélről és csak akkor feküdt le ismét, mikor Grizzly szabályos lélegzése meggyőzte arról, hogy nyugodtan szunnyadozik.

A cheyennek valamennyien talpon voltak és készenlében tartották lovaikat. Néhány indián sült bölénypecsenyét hozott a fehéreknek, mi kitűnően ízlett mindnyájuknak, még Sir Reginaldnak is, ki keservesen nélkülözte kényelmes kocsiját. Cayugas megérkezett a kapitány kíséretében, ki embereivel a közelben ütött tanyát, a trapperhez fordult és így szólt:

— A kiowák meg fogják támadni a cheyenneket; fehér barátaink velünk akarnak harcolni?

— A mennyiben karabélyom hasznatokra válhat, öcsém, részetek lesz benne, lovon nem harcolhatok.

— Jól van, a Szürke Medve hatalmas lővész, puskájának bőven lesz majd aratása. És a javas ember?

— Jól tudod, Cayugas, hogy ha bátyám puskája dördül, az enyém sem marad szótlanul.

— Mondok önnek valamit, érdemes úr, szólalt meg Bill Stone. Tudja ön jól, hogy én békés ember vagyok, háborúsággal nincs ajombajom, de ha a kiowa gazemberek közül valamelyik nagyon közel szemtelenkednék, hát vigyázzon magára! Többet nem mondok.

Sir Reginald így nyilatkozott: «Fiatal vörös rétségi hercegem, ön értékes szolgálatot tett nekünk. Ezt úgy akarom kiegyenlíteni, hogy alkalomadtán beletüzelek ellenségei közé, még pedig teljes lelki gyönyörrel».

Az arkansasiak is készeknek nyilatkoztak a küzdelemben való részvételhez, mihelyest szükség lesz rá. Walpole pedig így szólt:

— Én már megígértem támogatásomat Dark Cloudnak, azon esetben, ha ő lesz a megtámadott fél.

— Jól van, mondá Cayugas, a fehérek hatalmas vadászok, csak kerüljenek a kiowák puskáik elé! Fekete Felhő kéreti fehér barátait, rejtőzzenek el a halom mögött és ha az ellenség közeledik, löjjenek.

— Helyes, mondá a trapper, értem az egészet, úgy is lesz. Csald őket ide, Cayugas és megfogják hallani a husz legjobb puska ropogását, mit valaha a rétségben bátor emberek kezeltek.

Cayugas eltávozott.

— Lesz majd látványlótok, fordult Grizzly kíséreihez. Dark Cloud a rétség legelső hadvezére és ezek a vörösbőrűek a világ legjobb lovasai.

Mindannyian fölhágtak az előttük levő domb hátára és letekintettek a rétségre. A cheyennek harcosok nagyrészt átkeltek a domb-láncon és csapatokra oszolva, megszálltak a síkságot. Hadierejüknek egy része tartaléknak maradt vissza ama hullámos földemelkedések mögött, melyeket gyér bokrok koszorúztak. Középett, ép a legkiemelkedőbb ponton, lován ült Dark Cloud és a prairiet szemlélte, körülötte tartózkodtak legtapasztaltabb harcosai. A cheyennek, mintegy ezer főnyi számmal, szótlanul várták vezérük rendeleteit. A esata megkezdődhetett: a stratégiai fölvonulást végrehajtották.

Festői látványt nyújtott, a mint a tolldiszítette harcosok hosszú lándzsáikkal mozdulatlanul ültek szép, erős paripaikon, készen a küzdelemre.

A helyzetet mindenképen okosan választották meg, mert a dombokról fődött állásból kemény tüzelést fejtettek ki az ott elhelyezett gyalogos harcosok. A cheyennek kémei jelt adtak fölemelt lándzsákkal és visszahúzódtak a táborba.

— Jönnek, mondá a trapper.

Minden szem az ellenségeket kereste a távolban. Végre fölmerültek; hosszú sötét vonalban nyargaltak előre a kiowák és kawok. A cheyennek mozdulatlanul állottak; az egyes csapatok vezérei tekintetüket olykor-olykor ama domb felé fordították, melyen Dark Cloud tartózkodott.

— Cayugas apja is harcolni fog, bátyám? kérdé Pal.

— Egyelőre nem, mondá emez. Onnan felülről vezeti a esatát, egy tükördarab segítségével.

— Hogyan? Pál álmétkodott e válaszon.

— Jelek által irányítja harcosait, melyeket egy tündöklő tükördarabbal hajt végre és azért tartja meg az egész esatateret uraló helyzetét, hogy ezt mentül előnyösebben tehesse. E jeleket csak harcosai értik és szigoruan titkolják; majd meglátod, mint vezeti ilyképen hadseregét.

— Csudálatos.

— Nincsenek hatalmasabb lovasok, mint ezek a rétségi indiánok és az ember alig éri föl észszel, mily bámulandó pontossággal felelnek meg vezérük jeladásainak.

A kiowák még mindig hosszú vonalban terjeszkedve jöttek közelebb és körülbelül egy mértföldnyi távolságban megállapodtak. A cheyennek meg sem mocszantak.

A kiowa harcvezérből, mely számra nézve fölülmulta ellenfelet, most egyszerre három szakasz vált ki, egy erős rész pedig visszamaradt tartalék gyanánt.

— Ah, jegyezte meg Walpole, Varjutoll óvatosabb, mintsem hittem volna, úgy látszik, jól tudja, kivel küzd.

Sir Reginald, ki egykedvűen ült mellette és szívart szíva, oly érdeklődéssel szemlélte messzelátóján át a lovascsapatok mozdulatait, mintha színházban lenne, megszólalt: «Lám, három fehér is harcol ellenünk?».

— Hol? kérdé mohón a rendőr.

A baronet megjelölte azt a tömeget, melyben észrevette őket és odanyújtotta eszközét Walpole-nek, hogy nézzen bele. Ez a jelzett hely felé irányozta és hosszas használat után nyújtotta csak vissza az angolnak.

— Azok az akasztófavirágok, kiket hajszolok; remélem, hogy most elesipem őket, mormogá. Innentől kezdve sokkal nagyobb érdeklődéssel csüngött a lenn végbemenő színjáték mozzanatain, mint eddig. — A kiowák közeledtek.

Most emelte föl először Dark Cloud jobb kezét, melyben egy messze elesillogó tükördarabot tartott. — A cheyennek leugrottak lovaikról. A lovak lefeküdtek és a füből eldördültek a harcosoknak puskái.

E váratlan mozdulatra, mely a jól czélt tüzelés folytán néhány embereikbe került, a három kiowaszakasz balra csapott át és egy szempillantás alatt egyesült. Alig történt meg ez, máris szélvész sebességgel száguldottak előre.

Dark Cloud karja megmozdult és harcosai hasonlíthatatlan fürgeséggel pattanván a nyeregbe, az ellenség elé rohantak. Ugyanekkor a dombok hátsó oldala felé villogott a tükör és az ott felállított lovasok közül hétszáz vágta el a jobbszárny felé. Szilaj riadással csaptak ott össze a kiowák meg cheyennek és paripáknak, festői haragos alakoknak, hosszú gerelyeknek vad összevisszasága tárult a szemlélők elé. A leghevesebb viadal folyamán a cheyennek kétszáz vitéze lerobogott a domboldalról és nekiszegzett lándzsákkal a kiowák hátába zúdult. Erre ezek megfordultak és visszavágtattak. A cheyennek üldözésükre eredtek, ám Dark Cloud tükrének vil-

lanása megállította és lassacskán visszatértette őket. Gazdájuk vesztett paripák dobogtak ide-oda és szanaszét sebesült meg haldokló harcosok földét a talajt.

A kiowák első, súlyos támadása visszavertette. Keserves veszteségeket szenvedtek, mindazonáltal hátul újabb rohamra készültek. A fehérek lázas izgatottsággal szemlélték e gyilkos harc változatait és a trapper teljes bámulattal jelenté ki:

— Dark Cloud valószínű mester és csak ily jeles vezér tarthatja föl e szilaj hordákat diadalmas előrenyomulásukban és vetheti őket vissza kezének egy mozdulatával. De tény, hogy lovasait nagyobb előrenyomulás esetén elnyomták volna a sokkal számosabb kiowák. Csak ezen mesterileg megválasztott helyzetben vehette föl Dark Cloud a harcot.

Csak a küzdelem kifejlete mutatta meg, hogy az ellenség sokkal nagyobb számbeli hatalommal lépett föl, mint a cheyennek fejei gyanították. Nyilvánvaló volt, hogy még adáz viadal van kilátásba.

Aggodalommal vették észre a dombon, a cheyennek balszárnya mellett tartózkodó fehérek, hogy nyugatról egyszerre csak több lovascsapat vágat előre. Odairányozták messzelátóikat és Grizzly, valamint Walker, a kapitány és Puck beható vizsgálat után kijelentették, hogy a kawok jönnek, kik csak most készülnek a csatába elegendni, holott ők azon hisztemben voltak, hogy már egyesültek a kiowákkal. Ezzel az ellenség túlhatalma még öregbedett.

— Ugy látszik, először lovaikat fogdosták össze, melyeket a párducz szétkergetett, mondá Puck és nevetett.

Dark Cloud az ujonnan fölmerült ellenségre irányozta tekintetét.

— Hej, fiaim, most szakad csak ránk a tennivaló, szólta a trapper, itt jönnek a mi barátaink, a kawok.

Dark Cloud különböző mozdulatokat hajtott végre tükördarabjával s bámulandó fogékonysággal és rabszolgai engedelmességgel alkalmazkodtak seregei a kiosztott rendeletekhez. Egy lovascsapat jobbra fordult és a kis domb-lánc végén foglalt állást, a másik leszállott és a terep középpontján lebocsátkozott a fűbe.

— Ahán, jegyezte meg Grizzly, Dark Cloud puskával akar megpróbálkozni.

Ugyanekkor a tartalékból száz, puskával fegyverkezett harcos hágott föl a fehérekhez és jobbról-balról fődött helyzetet foglalt, mi alatt a többiek lent zárkózott sorokban maradtak lovaik hátán.

A kiowákra vetett pillantásból kitűnt, hogy

azok új rohamra törnek. Három erős dandárban vonultak előre, melyeknek egyike szemlátomást a jobbszárnyon elhelyezett cheyenn lovasokat akarta megkerülni. Nagyszerű látvány volt, mikor a kiowák hosszú lándzsáikat lóbalva, szélvész iramban közeledtek. A trappernek és társainak figyelmét azonban a kav seregek vették igénybe, kiknek támadása kétségtelenül a dombok ellen fordult.

— Komolyodik a helyzet! mondá Grizzly.

Afúlról a kiowák egetverő ordítása, a cheyennek csatarivalgása és erős puskaropogás hangzott föl kábító egyvelegben.

A trapper mellett egy öreg, marczona harczos feküdt a fűben, ehhez intézte kérdését: «Testvérem; egyszerre fog embereinek «tűz»-et vezényelni?»

— Két szakaszban tüzelnek.

— Jó, először lőnek a cheyennek, azután a fehérek.

A kawok körülbelül háromszáz lépés távolságban lehettek és harczvonalukat két tagra szakították. Azután lövöldözni kezdtek és az itt-ott fölhangzó jalkiáltás mutatta, hogy találtak is. A cheyennek részéről azonban egy lövés sem történt.

Azok meglepetésére, kik az indián taktikát nem ismerték, a kawok csatárláncza hirtelen terjedelmes félkörre bomlott, melynek középontja a fehérek állása volt.

— Most jönnek, kiálltá a trapper, senki előbb ne löjjön, míg én nem szólok, fiaim!

— Elsőbb puskáinkat sűtjük el, Fred, szólt az angol nyugodt hangja, azután, mihelyt közelünkbe jönnek, vesszük elő a pisztolyokat.

— Parancsára, Sir Reginald, volt a szintoly higgadt válasz.

Középünnen és a jobbszárnyról szakadatlan harci lármá zajgott. A kawok középponti támadásra rohantak. Mikor örületes vágatásban, szilaj ordítással körülbelől hatvan lépésnyire közeledtek, a Grizzly mellett fekvő főnök így kiáltott: «Tűzet!»

Ötven puska dördült el. Lovak, lovasok buktak el és fetrengtek a földön. Jalkiáltások hangzottak el, de tovább vágattak a harczosok.

— Tűzet! zengett másodsorra, tudörögve a zsivajt. Ujlag ötven puskalövés ropogott, ismét paripák és emberek zuhantak egymás hegyibe, de mindez nem állította meg a düh-től felígült vörösbőrűeket, kik véres boszut készültek venni veszteségükért: előre rohantak. «Tűzet!» ordítá a trapper. «Tűzet!» harsogott a kapitány és a fehérek puskaírtózatot ha-

tással sülték el. — Zűravaros gomolyban fetrengettek emberek és állatok egymás nyakán, ám a következők átugrattak az elesetteken.

Mindnyájan, cheyennek és fehérek, talpra szöktek, tomahawkkal, késsel, puskatussal kezükben, hogy életüket legalább is drágán adják el.

— Most elő a pisztolyokat, Fred! A baronet és szolgálja kisütötték golyáikat az ott gomolygó tömegbe.

Vad ordítás, lovak prüszkölése, jalkiáltások vegyültek össze, a kawok hosszú lándzsái ledöftek maguk előtt mindent, mit csak elérhetnek. Halálmegevetőleg viaskodnak a cheyennek késsel és baltával. A zordon lovasok már ott vannak a fehérek előtt. Walpole és lovasrendőrei kardot rántanak, miután pisztolyaikat már kisütögtették. Stone fölváltva küzd késsel és puskával, szintúgy az arkansasiak. Wild Náthán Brownt és Pált törekszik földözni, Puck úgy harcol, mint egy őrjöngő, ijjáról nyílni után röppen el.

Messze kimagaslik a trapper hatalmas alakja a tömegből és szürke szakála csakúgy leng a szélben. Mint a mesés hajdankor egy óriása, roppant erővel csóválja feje körül hosszú, súlyos puskáját, mely roncsra zuz mindent, mit talál. Szinte egymagában áll az ellenség hullámszája közepette. Halálthozó dühvel rohan rá a rézbőrűek... megbollik... a főnök lándzsája melle felé dő... ekkor iszonyú szökéssel, mint az oroszlan teszi halálfelemében, előtte terem Puck és fogadja a halálos dőfést védtelen mellébe.

Afúlról harsány kiáltások, fájdalmas ordítással elegyülő puskaropogás hat fölfelé és a kawok megfordulnak, rémült futással menekülnek vissza, haldoklókkal és holtakkal tele hagyván hátra a dombot.

Az utolsó pillanatban a cheyennek tartaléka halálmegevetéssel avatkozott bele a harczba. Cayugas, ki *Varjutollat* makacs küzdelem után visszavetette és megölte, segítségére sietett a balszárnyak, melyet a kawok oly keményen szorongattak.

A kawok szörnyű veszteségek közepette mindenütt tágitottak a cheyennek irtó puska-tüzének: az utolsó pillanatban Dark Cloud a csatába rohant. A tagas rétségen csak emberi és állati hullak, menekülő és üldöző indiánok láthatók. A napot véres viadala után a cheyennek nyerték meg, az ellenség megsemmisítő vereséget szenvedett.

(Vége következik.)

Emlékkönyvbe.

— A «Tanulók Lapja» számára. —

Szép az élet;
Szembek véled,
Ha lesülyed már a multba.
Tán por ette,
Féreg lepte:
Az idő tisztára fujja.

Talán bántott,
Földre rántott
A szeszélyes sors haragja:
Ám a távol
Ködvilágból
Pár arany pont kikaczagja!

DAL. (Lenau.)

Pihen a tó nem mozdulva,
Enyhe holdfény rásimul,
A sási zöld koszorúba
Sápadt, fehér rózsza hull.

Tóparton az éjt vigyázva
Szarvasok bolyonganak:
Néha zörren benn a nádba
Mozdulnak a madarak.

Fejem búsan alászegve...
...S lelkem mélyin felrezeget
Estimádság méla csendbe!
A te emlékezedet.

Fejes Béla.

Névtelen hősök.

— A «Tanulók Lapja» számára —

De — mégis!

Egy fiu, ott a szegletben lassan felemelkedik, a többiek észre sem veszik, úgy elmerültek a gondolkodásban. A fiu feláll, neki támaszkodik a falnak, mert inai remegnek, mint hangja, mikor megszólal:

— Én — visszalépek...

A többiek, mint varázsszóra felütik fejüket. Ki lehet hát az, a ki még sem tud megvalni a gyermekkori szép tanyától s attól az egyetlen édes anyától?

A meglepetés moraja zúg végig kilencz ajakon, mikor megpillantják a visszalépőt és kilencz ajak suttogja elképedve.

— Súlyom Sándor!...

— Igen, — folytatja Sándor csendes hangon, — visszalépek, de senki ne higgye, hogy felelemből, vagy a magam jószántából! Kénytelen vagyok vele és épen ez fáj nagyon nekem... Fogadásom tart vissza, barátim, melyet egykori tanáromnak, mostani mostoha-atyámnak fogadtam, midőn ő is felkötötte a harci kardot, hogy tudniillik: egyetlen édes gyermekét, míg ő odalesz, gondoatom, testvéremként ápoloms ha ő nem találna visszajöni, én fogom őt fentartani. — Ez a fogadás tart vissza, melyet megszegnem nem szabad, mert megverne örökre az Isten! Oh, barátim, nekem fáj az nagyon, nekem, az én szívemnek, hogy veletek nem mehetek...

Szegény Sándor! úgy megsajnálta a többiek. Most érezték igazán, milyen szerencsét-

len az, a ki nem mehet meghalni a hazáért, s milyen boidog, milyen büszke, a ki mehet!

— Barátaim, — mondá könyes szemekkel Bodó Pista, — hallhattatok, miért marad itthon Sándor. De azért ne busulj, — fordult Sándorhoz, — nemcsak az tesz jót a hazának, ki kézzel védi, hanem kivált az, a ki észszel. Neked adott az Isten tehetséget s majd ha jobb idők jönnek, használd fel azt hazánk nagygyátételére! — Adsz kezéd, hiszen egy czélért harczolunk, csak hogy más-más módon. Gondolj reánk, mi mindig megemlékezünk rólad a távolban is! Most pedig — Isten veled!

Mind a kilencz társával kezét fogott Sándor s aztán könyes szemmel mondott a távozónak utolsó «Isten hozzad»-ot.

Azokat csakhamar elnyelte az éj homálya... Ki tudja, hol járhattak már, mikor Sándor eszmélni kezdett... Ott állt a Bodó Pisták háza előtt. Szinte önkénytelenül ajkára jött e szó:

— Pista!...

De mikor látta, hogy csak sötétség van körülötte, megeredt a köny szeméből és tört szívvel, imbolygó léptekkel indult haza...

IV.

Pár hét mulva a kilencz fiu már ellenség előtt állott.

Mind a kilenczen a «vörössipkások» seregében voltak, kikről olyan csudálatos regék maradtak ránk. — Szurony volt az ő fegyverük,

azzal védték magokat, azzal támadták meg az ellent. A tűzokádó ágyukat is szuronyal foglalták el. Nemzeti szín szalag volt a sapkájok mellett s Damjanics volt a tabornokjuk.

A legelső ágyuszónál megdőbbsent a kilencz fiu szive; hanem mikor a tabornok végignézett a kis csapaton s szemére nyomva csákóját elkiáltotta: «Ott az ellenség! Előre!» . . . megszűnt a felelem s valami emberfölötti erőt éreztek karjaikban, akkor aztán ölni, vágni szerettek mindent . . .

Lett is aztán részük ebben elég.

Hogy vittak, hogy estek el egy jajszó nélkül: tudjuk azt jól; s méltán rájuk illik a költő szava:

«Csudálatos ifju sereg,
Mely nem tudni, hogyan támadt?
Napok születtek, mégis mintha
Szülte volna három század!»

A legelső ütközetben különösen Szabó Zoltán tűnt ki, a ki többek közt egy német tisztet is levágott s a küzdelemben bal vállán sebet kapott. A tabornok a csata után maga tüzte fel mellére az érmet, a többi nyolezat pedig megdicsérte. — Milyen jól esett ez a fiuknak!

. . . Azután egymást követték a esetepaték, meg a nagyobb ütközetek. Ott harcolták végig a szabadság-harcot mind a kilenczen egy zászló alatt.

Egy napon, mintegy háromszáz emberből álló csapat elszakadva a főseregtől, czirkálni indult egy főhadnagy vezetése alatt; s mikor már messze távoztak a táborból: egész váratlanul egy ötszörte nagyobb ellenséges csapatra bukkantak. A hadnagy belátta a veszély nagyságát s azért kiadta a parancsot, hogy legyen mindenki elkészülve a legvégső esetre, mert innen, — ha megütköznek — élve nem igen menekülnek meg!

Szabó Zoltán keze alá ötven embert adtak. A csapat szerencsére magával hordott három ágyut; Bodó Pista jól tudott már ezekkel bánni, megtették hát tüzernek. A többi hét fiu ott volt a Zoltán csapatában.

Hirtelen elsáncolták magukat egy kis sűrű erdő mellett. Az ellenség a pár kilométernyire eső dombokat szállta meg. Így néztek egymásra egy darabig.

Abban a pillanatban, mikor a nyugvó nap tányérja a földet érinté: megrengett a föld a honvédek lába alatt; az ellenség öt ágyuját elsütteté, a golyók ott zúgtak el a fák közt, izzé-porrá tördelve a hatalmas fákat. A hadnagy jelt adott: s kétszáz ember a legnagyobb

csöndben megindult a völgyek alján. Azok nem is gyanítottak semmit.

Ujra megrenng a föld, az ellenség ujra lövet. De a honvédek elre tett ágyuja még hallgat.

Kis idő múlva felharsan az ellenség trombitája. Támadót fujnak. Egy nagy csapat vértel lovasság megindul, összetartva, mint egy acél négyszög s vágat a kised magyarság ellen. A föld dübörög a lovak parkóitól, a lenyugvó nap sugarai megtörnek a fényes pán-czelokon.

S a mint ezer lépésre jutnak a kis erdőhöz, kétfelől megdőrdül a honvédek ágyuja s mikor a füst eloszlik, a nagy négyszög meg van bontva; a paripák egy része nyerítve száguld széjjel, más részét pedig az ágyugolyó septe el.

Ekkor aztán megindul az ellenség gyalogsága is, jobbról balról támogatva a vértések által. A dobok tompán megperegnak, a trombiták harsányan harsognak.

A honvédek hadnagya kibontja a nemzeti lobogót, melyre ez van írva: «Hazáért!» és a köré gyűjti csapatának nagy részét. Szabó Zoltán ötven emberével oda áll mellé kivont karddal s egy bátorító pillantást vetve csapata, elkiáltja magát: «Utánam!» és a kiszolgált hadastyánok vakon követik ifju vezérüket.

Mint a zugó fergeteg, csapnak az ellenségre. Azok nem érnek rá sortüzet adni, mert a honvédek ott állnak már előttük a csillogó szuronyal. Összeesapnak tehát; ember ember ellen küzd, Zoltán két bajtársával ott harezol legelő, mutatva a példát a többinek.

De mégsem képesek előbbre menni; a tulyomó ellen vissza tartja őket. Hanem ekkor a két oldalt elre tett honvéd csapat sortüzet ad s egyesülve a hadnagy csapatával, megújult erővel rohannak az első védelmére. Sok derék vitéz elhullt már; a sok vér pirosra festi a zöldelő dombokat.

Mint sebzett oroszán, vi a vörös sipkás... De hiába! egymásután hullanak el a jó honvédek. A hét fiu közül is három ott pihen már a puha fűvön, keblükön a mély, vérző seb. Nem jajgat, nem sir egyik sem; összeszorítja fogát, behunyja szemét s hagyja vérét elfolyini mind. Gondolatukban megjelennek a kedves szülők; úgy érzik mintha ott volnának mellettük, csókot nyomnának ajkukra; — s lezárják szemüket e szóval: «hazám!» — Olyan szép a katona halála.

Bodó Pista még elsüttötte utoljára mind a három ágyut, aztán kardot ragadva, néhány tüzerrel a harezolók közé vegyült. Fáj a szive könye is kiesordul, mikor látja társait elhullani; de, mert tudja, hogy az ő sorsa is az lesz: szinte keresi a halált, öl, vág, zúz . . .

Szabó Zoltánt kutatja szemeivel: annak kezében van a zászló, az alatt akar meghalni; de e pillanatban elsötétül előtte minden: egy fejére kapott csapástól eszméletlenül lerogyik . . .

. . . A nap régen leáldozott már, a csillagok is feljöttek. Kilencz fiu közül kettő van már életben: Zoltán és Pista, mindketten eszméletlenül állapotban, ott ápolják őket a hadnagy sátorában, ki a veszett csata után alig negyven emberrel az erdő mélyébe menekült, a hová a győztes ellen nem tarotta érdemesnek követni őket. Zoltánnak nagyon súlyos sebei vannak, talán ki se gyógyul belőle . . .

Másnap reggel arra ébrednek az elfáradt honvédek, hogy az erdőt ellenség veszi körül, odakinn a sikon pedig ugyancsak áll a csata! Mar rendezkedni akarnak, midőn a fák közül magyar huszárok lépdelnek elő, a kik segítségükre jöttek, az igaz, hogy már későn. A honvédek nagyon örülnek a találkozásnak; elbeszélnek mindent, hogy volt, mint volt, odavan kétszázötven ember! A husároktól megtudják, hogy a német sereg meglakolt: tönkre verték.

Egy sugár huszár tiszt belép a hadnagy sátorába, a hol a két sebesült fiu pihen. Odamegy az egyik ágyhoz s ránéz az alvóra . . . Arca hirtelen elsápad, szemei könnyekkel telnek meg s remegve kiált fel:

— Istenem! lehetséges-e ez? . . . Fiam, Pista, szólj, csak egy hangot legalább . . .

Az alvó felnyitja bágyadt szemét. Sokáig nézi a tisztet. S egyszer csak mosoly jelenik meg halvány ajkán s gyenge hangon mondja:

— Kedves tanár ur . . .

A huszártiszt megöleli a sebesült katonát mintha tulajdon fia volna, s aztán kérdezi hogy jutott ide? mit tettek? hol vannak a többiek? hol kapta a sebet? fáje nagyon? A beteg alig győz kérdéseire felelni.

S mikor Pista elmondott mindeneket s a huszártiszt megsiratta azt a hét fiut, a másik ágyon fekvő sebesülte mutatott a beteg:

— Hát öt nem ismeri tanár ur?

Tomori tanárur, — mert ő volt a tiszt, — odamegy a Zoltán ágyához, költeni akarja az alvót, de akkor látja, hogy az már halva van. Pista eszméletlenül hanyatlik vissza ágyára, a sugár huszártiszt pedig ráborul a holttestre és siratja abban az egyben mind a hetet keservesen . . .

V.

Súlyom Sándor pedig, mióta társai elmentek katonának, nagy szomorúságban élt Kordován urammal és Erzsikével. Sándor és Erzsike a tanár urat várták nehezen, Kordován uram a Miska fiát, maga Sándor a társait, a kikről

minden napon, minden órában könyes szemmel emlékezett meg.

Egy szép májusi nap reggelén magyar menekülő honvédek érkeztek a városba. Ezekről tudták meg Sándorék is, milyen rosszra fordult a nemzet sorsa, mióta a muszkák betörték az országba. Csátát csata után vesztek a magyarok, s a nemzet színe-java ott fekszik a harezmezőn.

Kordován uram beszédbe elegyedett a honvédekkel s beszédközben azt kérdezte egy öreg harezostól, nem hallott-e az ő Miska fiáról valamit? A katona fejét rázta.

Hanem egy fiatal legény figyelmessé lett a névre; még egyszer megkérdezte Kordován uramtól hogy is hitták a fiát?

— Biz' annak Kordován Miska a neve . . .

— Hm, Kordován Miska? Hát kelmed az apja? No hát, tudja meg, nem is látja többé a Miska fiát. Nagy-Sarlónál ellőtték a lábát, bele is halt szépen.

Hej, hogy hullott a szegény csizmadia mester szeméből a köny! Oda az ő egyetlen szép fia! Hej, de megverte az Isten mind a két kezével! Sándor vigasztalta az öreget; ne sirassa, hiszen a hazáért halt meg; akkor keltsen siratni, ha nem azért halt volna meg. De csak mindennap elsiratta Kordován uram az ő néhai Miska fiát.

. . . Telt, mult az idő.

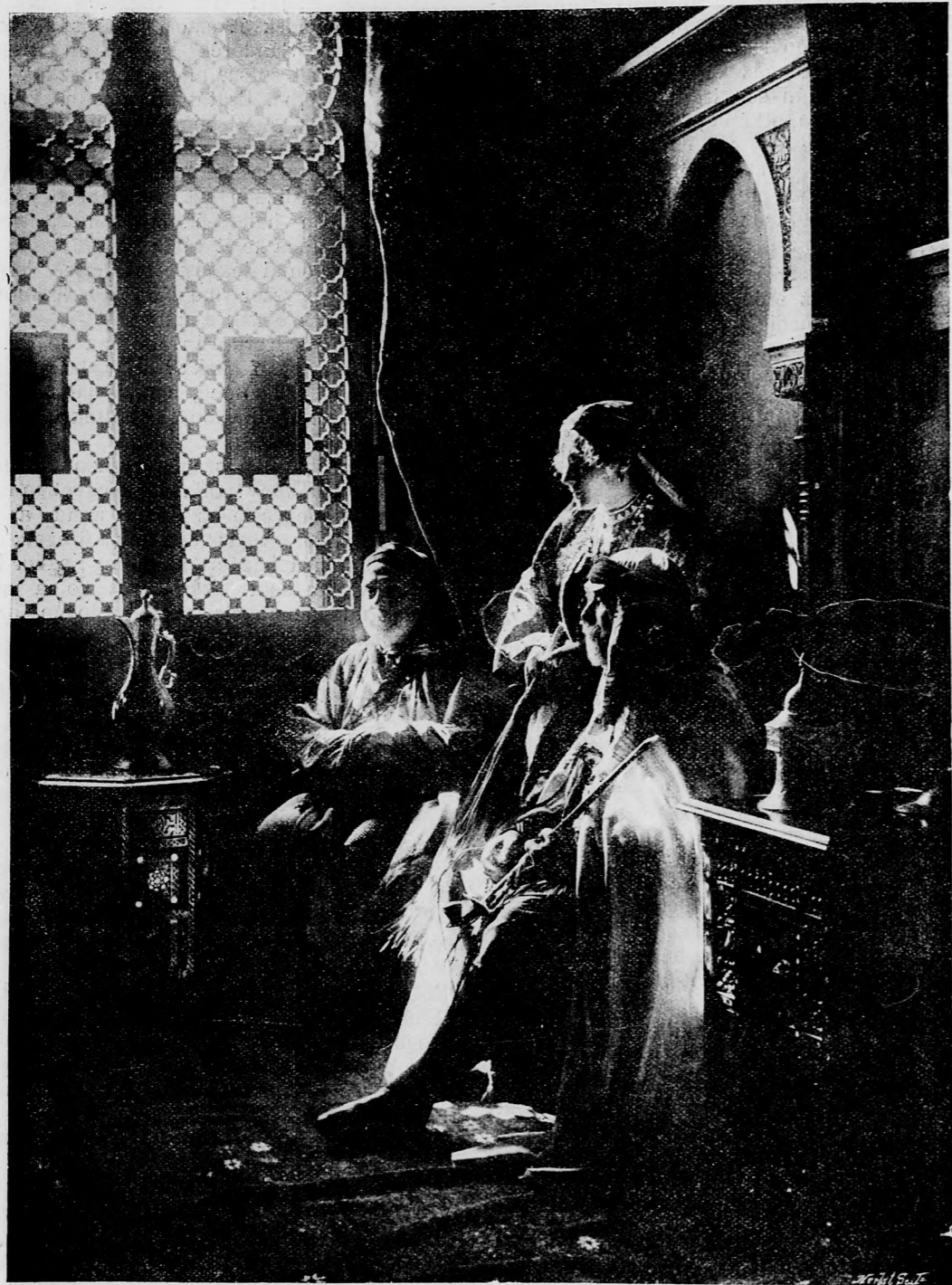
A nyár meghozta a gyümölcsét, az 1849-iki esztendő is a maga áldozatát. Rettenő áldozat volt az!

A magyar nemzet ifjusága nagyrészben oda veszett. Hiába várták őket, nem jöttek haza. Hanem jött helyettük a hir: ez itt esett el, az meg amott halt meg sebeiben.

Igy jött egyszer D . . . városba is a rémes hir, hogy az a kilencz fiu, kik ezelőtt félévvel elhagyták a várost, mind ott hulltak el a csatamezőn. A mint mondják még egy talán el közülök, hanem aligha jön vissza az is.

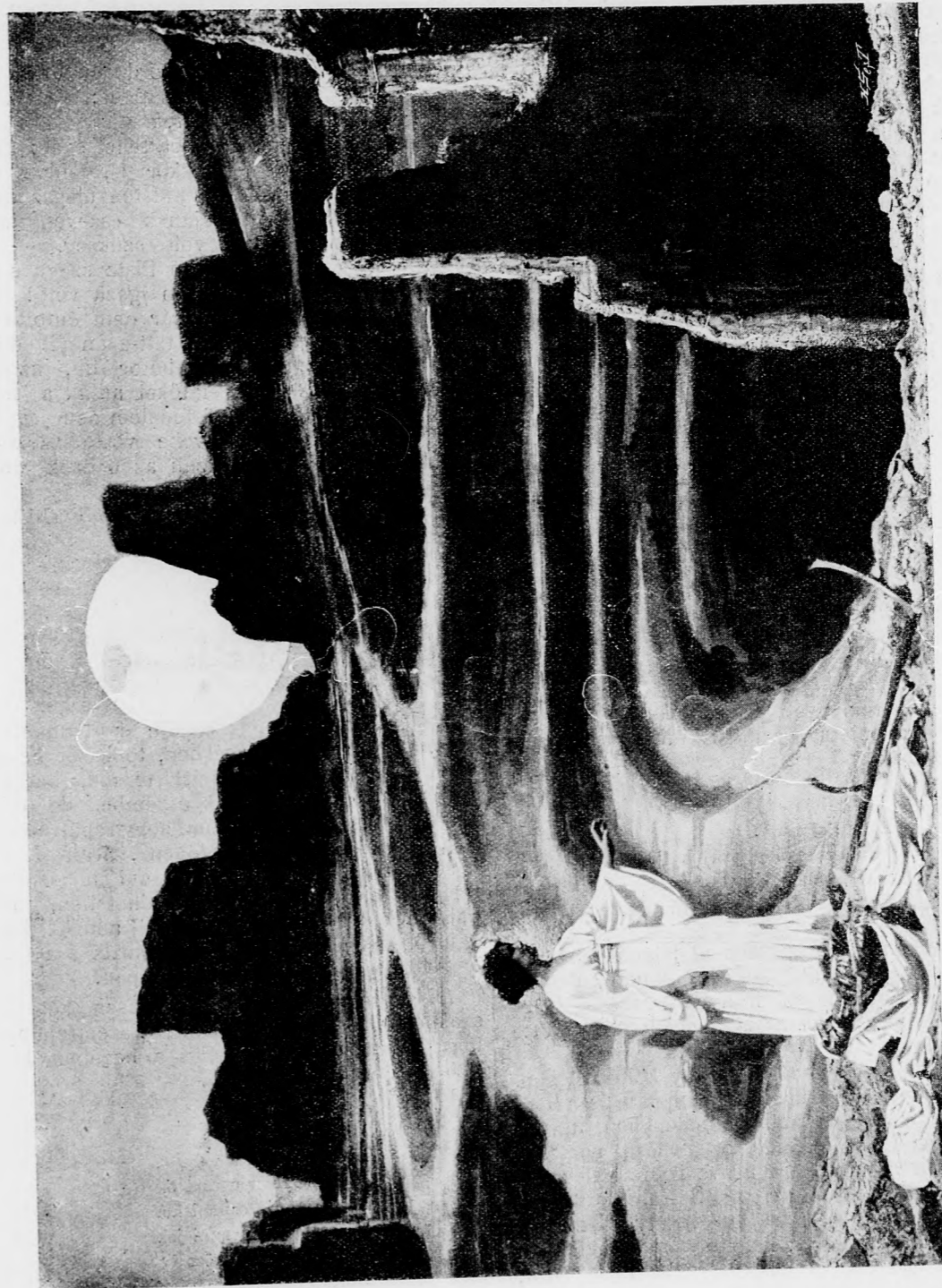
Kilencz háznál sirhattak, gyászolhattak aztán . . . Sándor mikor meghallotta a hirt, nem zokogott olyan keservesen, hanem csak titokban ejtett értök könyet. Most igazán irigyelte azoknak a sorsát! szive most is összefacsarodott, hogy neki valamikor «ágyban, párnák közt» kell meghalnia, nem a harez mezején . . . Hanem jött ennél rémitőbb hir is.

A magyar fővezér letette a fegyvert Világosnál, augusztus 13-án; ezzel aztán vége lett a dicső szabadságharcnak. A kik ott szolgáltak, mint katonák beszéltek, hogy rakták le a drága fegyvert egy csomóba a győztes ellenség lába elé! Hogy sirtak azok a rendíthetetlen hadfiak!

Békés otthon.

Lechner Jenő felvétele

A hold virányain.

Erdélyi felvétele.

Szemtanuk azt is beszélnek, hogy mikor egy kised huszárcsapatra került a sor, azok nem tették le a szép görbe kardot, hanem tisztjók azt kérdezték tőlök: «lesztek-e valaha az ellenség szolgája?» Mind a száz azt felelte: «nem!» S akkor a tiszt e szavakkal: «akkor kövesétek példámot», szíven lötte lovát is, magát is; a többiek is megölelték még egyszer lovukat s ott ereszkedtek kardjukba az ellenség szeme láttára. — Volt egy fiatal is köztük, a ki szégyelt talán öngyilkos lenni s neki rontott az orosz seregnék, ölte, vágva, a kit elől utól talált, mignem őt is felkoncizolták.

S mondják, hogy az a huszártiszt Tomori Gábor tanár lett volna, az a fiatal huszár pedig Bodó Pista.

Ki tudja?

Annyi bizonyos, nem is jött a kilencz fiu közül egy se vissza, maga Tomori tanár ur sem. Sirathattak most már őket Sándorék is — mind a hárman . . .

A szabadságharcz után szomoru idők következtek hazánkra. Olyan volt ekkor ez a tej-

jel-mézzel folyó Kanaán, mint egy nagy temető. S hogy elérte ezer esztendő fennállását: méltán mondhatjuk a költővel: «Isten csudája, hogy még áll hazánk!»

Sólyom Sándor örökre Kordován uram házában maradt, árva testvérével: Erzsikével. Most voltak igazán testvérek.

Sándor felhasználta ezért, tehetségét; tanult szorgalommal s remélt akkor is, midőn más lemondott mindenről. És a jó Isten megsegítette.

Sokat használt hazájának eszével, mikor egy-egy higgadt eszre volt szükség. — Be sokszor eszébe jutott Bodó Pista szava s úgy találta mindig, hogy nagyon igaza volt!

Hű fia lett a hazának, bár nem ontotta vértét érte. De vajjon nem tett-e annyit dicsőségére, mint az a kilencz bátor fiu, azok a «névtelen hősök», kik életüket adták a hazának s kiknek nevét a történelem nem jegyezte ugyan fel, de a nép szívébe véste azokat s szájról-szájra, firól-fira száll az ő örök dicsőségök, hírók, nevők! . . .

Oláh Gábor.

(Vége.)

Arany János Petőfiről.

(6)

— A „Tanulók Lapja” számára írta: Baross Gyula. —

De az ő reményét elragadtak álmái s az álmok nem mindig csálnak. Mély melankóliával mondja:

„Hány bús alakban látom
Éjente képedet!
Síról megannyi árnyak . . .
S kik onnan visszajárnak
Nem hoznak életet.

E költeményben egészen új jelentőséget láthatunk. A költő oly sokszor gondol barátja sorsára s oly erős az irányban érzése, hogy ez még az álmában is megjelenteti előtte Petőfi képét.

Az eset nem egyetlen, Arany költészetében. Az «Emlények» harmadik részében s a «*Harmincz év múlva*» című költeményben ugyanazt látjuk. Hogy álmának e jelenése nemcsak afféle költői fogás, arra nézve igen tanulságos fölvilágosítást olvasunk a «Hátrahagyott iratok» bevezetésében; a hol Arany László a következőket mondja: «Mikor az utóbbiakban (t. i. az «Emlények» első részében) azt írja, hogy «korán elhunyt barátja» gyakran fölkeresi őt álmaiban, ez nem költői hevület, hanem egyszerű, himezetlen valóság.

Emlékezem, gyermek és ifju koromban, az ötvenes és hatvanas években, többször beszéltem el egy ilyen álmot, mindjárt másod, harmadnap, részletei nem jutnak eszembe, de többnyire olyasmi volt az álmom, hogy repülve szálltak, ketten együtt a levegőben». Arany László e sorai csak erősítik a lélektani megokolást, melynek értelmében: nem lehetetlen, hogy valakinek álmában feltűnjék annak képe, a kivel képzelete mindig foglalkozik s a kinek emlékéhez olyan erős érzése tapad.

Az «Emlények» második szakasza két versszakból áll s tartalmát tekintve: szemrehányás, hogy nem akad senki széles e hazában, ki az eltűntnek sirját felkutatná.

«Behantozatlan áll
Hamvai fölött a hely,
Hol, merre nyugszik ő,
Nem mondja semmi kő,
Nem mondja semmi jel.
S hazám leányi közt
Nincs egy Antigone,
Ki sirját fölkeresve,
Hantot föléje nyesve,
Virággal hintené!»

A harmadik rész már nem kiolthatlan fájdalomt panaszolja — mint régebben, hanem inkább megnyugvást, csöndes merengést fejez ki. Érthető is. Nemolyan a kor, hogy benne Petőfi megélhessen Örökké forrongó leike nem való volna e világba. Makacs, simulni és hallgatni nem tudó természete előbb-utóbb összeütközésbe jönne az idők rendjével. Ez a tudat adja Aranynak ajkára a vigasztaló szót:

„De jól van így. Ő nem közénk való —
S ez a mi fáj, ez a vigasztaló.”

Az iránt nincs immár kétség, hogy meghalt, sőt most éppen a biztos tudat a vigasztaló. Feledni azonban nem tudja. Meg-meg jelenéki a jó barát szelleme; sokszor érzi magát annak hatása alatt, de már nem úgy ír róla, mint eddig: a kétség, bizonytalanság s az égő fájdalom hangján, hanem úgy, a mint egy kedves emberünkről szoktunk szólni, ainek emléket nem törli ki lelkünköl az idő.

A fájdalom tehát enyhült, a kétség sem kinozza többé . . . lassanként valóvá lett az, a minek gondolata is annyi bánattal töltte el azelőtt, de alakja nem tűnt el lelkéből, emléke örök.

Gyönyörű az a részlet s a hangulat varázsánál fogva szinte megragadó, mikor azt a képzel-szellemi jelenést leírja:

„Gyakran, ha az ég behunyta már szemét,
Gyakran érzem lobogni szellemét.

Szobámba leng az a nyílt ablakon
Meg-megsimitja forró homlokon.
Hallom suhogni könnyű lépteit
És önfelédve ajkam szól: te itt? . . .
S döbbenve ismerem fel rajzomon
Egy-egy vonást, mit szelleműjja von.

„Övé! kiáltom, itt, ez itt övé:
A szín erős, nem illik együvé.”
És áldom azt a láthatlan kezét . . .
Mulass velem soká, szelid emlékezet!

Ebben az időtájban különösen sokszor foglalkoztatják képzeletét ily fajta álmokképek. A kor azonban megadja magyarázatát a képzel (szellemi) jelenéseknek.

«Volt egy időszak — írja Jókai — a mikor az egész világ unta magát. Szinte lehetett hallani a népek millióinak sympathikus ásitását, melylyel egyik unatkozó ország a másiknak felelt . . . Ha a földön már nem volt mit tanulni, áttértünk a földöntúli régiókba s csináltunk magunknak mulatságot. Ez a játék is

egészen politikai divattá nőtte ki magát. Széles e hazában alig volt ház, hol ezt a «table moring»-ot meg ne kísértették volna. S voltak a kik szentül hitték a dologban. Arany a kételkedők közé tartozott. Egressy Gáborhoz írott levelében humorosan írja le egy kísérletét: «Tegnap — mondja Arany — nőm is megkísérlé az asztalmozgatást, a szellem akart irni, de nem tudott, csak holmi krixkraxokat firkált fel s alá a papíron. Meglehet, nem tud irni az istenadta».

Ugyanitt magyarázni is akarja e jelenséget: «Azt gondolom — írja ugyanott — az egész asztalirási processus a működő agyában képződik; öntudatlanul képek és eszmék állnak elő s egészítettek ki, mint az álomban; így néha egy-két vonás megmarad abból, mit a működő egyén tud s kiegészítettik olyanokkal, miket nem tud, mikre nem is gondol. Ilyen vonás Petőfi halála leírásában a kukoriczaföld, miről ti hallottatok. Ehhez gruppirozódtak a többi eszmék, bámulatos körülményességgel: Nem történik-e ilyenformán az álomban is? Én számtalanszor álmodom Petőfiről s rendszeren oly töredékek egészítettek ki, a melyeket ama fatális idők óta, életben lételemről vagy haláláról hallottam. Így a többek között egyszer találkozom vele, beszélök halála hírérol s az ominosus kukoriczaföldről is neki. Ő azt mondja: igaz, hogy ott voltam, igaz, hogy egy kozáktól dzsidaszúrást kaptam, de nem haltam meg, hanem pórruhában megmenekültem stb., oly részletesen, hogy felébredtemkor sem tudom magamat egyhamar beletalálni a valóságba». Ime, Arany maga adja magyarázatát álmokképeinek s kell ennél világosabb, hivatottabb magyarázat?

Ebben az évtizedben 1850-től 1860-ig, mikor az események s azok szereplői még élénk emlékezetében vannak a nemzetnek, mikor a kedély s a képzelet még annyira ingerlékenyek, csodálatos-e ez a jelenség? Azután az eset körülménye is olyanok, hogy alkalmas s anyagot adnak a képzelet foglalkoztatására. A kor költészete is tele van reflexiókkal. Aranyról nem is szólva: Tompa, Szász Károly, Lévy, Tóth Kálmán, Lisznyay és mások lírájában mindenütt megtaláljuk a hatás nyomait, a veszteség fölötti bánat, a bámulat és csodálat kifejezésében.

Az 1852-től 1877-ig terjedő időből nem találunk Petőfire vonatkozó költeményeket Arany-nál — kivéve azt az egyet, mely az «Emlények» harmadik szakaszt képezi. De leveleiben s prózai dolgozataiban annál több jelelvel találkozunk nagyrabecsülésének s szeretetének. Érdekes és tanulságos a többek közt e tekin-

ben a Lévay Józsefnek küldött levél humoros utóírása:

«Következik penégh itten utóírás:
Tudod-e, hogy ki volt közöttetek primás?
Kiért a magyarnak illenek nagy sirás,
Mert a milyet ő irt, olyat ma nem ír más.

Ha tehát barátom kezdedre ejteted,
Ugy per suadam-bundam, ha szerét teheted:
Könyvét megszerezve, kérlek, hogy zsebre tedd,
A jó Isten és én megfizetjük neked.

A könyv, melyre a második strófa czéloz Petőfi forradalmi költeményeinek ez időtáji megjelent, de a rendőrség által lefoglalt kiadás egy példánya. A hatóság az összes példányokat megsemmisítette, csak egypár elesent példány maradt meg belőle, ezek egyikét Lévaynak sikerült megszerezni s később el is vitte Aranyhoz Nagy-Körösrre. A levél alaphangja humoros, úgy látszik az utóirat is alkalmazkodni akart hozzá, de itt már más érzés is közbe játszott. Egyéb leveleiben is emlékezik Petőfiről, sokszor bírálva is így a Tompához, Lévayhoz írottakban. Bíráló megjegyzései föltétlen elismeréssel adóznak Petőfi nagyságának, de ha véletlenül maga-magáról szól csak szerénységét látjuk.

Utóbb mondottakat szépen jellemzi egy Tompához írt levél 1858. szept. 29-ről, melyben a »Szépirodalmi költemények« párhuzamát említi Petőfi és ő között. A mi aztán így sikerült — mondja Arany: ~~☉☉~~ két egymást metsző körivet rajzolva. Szerénysége nem tűr dicsegetet, sőt többször önbizalmatlansággá fajul.

Többször a közönség izlését bírálva hivatkozik Petőfire, így mikor azt mondta: «Legnagyobb költőinket nem a költői, hanem a politikai gondolat tette népszerűvé a sokaság előtt, Petőfit is nem a szépségek, hanem a szilaj modor!»

Ilyen bíráló megjegyzés az «Irányok» című prózai dolgozatban, mikor így ír: «Senki olyan határozott típusban nem fejezte ki a magyar dalformát mint ő, (t. i. Petőfi), vagy a «Viszszatekintés»-ben, hol a magyartalanságokról szólva, egyesekkel szemben Petőfit hozza fel mint olyant, a ki igazán népies alapon áll.

Ilyen és hasonló sorokat a «Hátrahagyott iratok» számtalan helyén olvashatunk. Fontosságukat növeli az őszinte elfogulatlanság, mely bennök kifejezésre jut s Arany bírálói hívatottsága. 1858-tól kezdve ritkábban említi Petőfit. Betegsége mind nagyobb mértékben lép fel s tán ez is oka, hogy nem szívesen gondol a mult fájó emlékeire.

Hangulata nyomott, «fáj az élet» mondja Gyulai után, de azért szeretne élni, nem magáért, de ő értők. A halált humorosan említi s ha «tauglich»-nak találják, kész menni. Érti, hogy vénül s hogy sietnie kell, ha beakarja fejezni a Toldi trilogiát s ez szent költelessége. Ez vonja el figyelmét egyéb tárgytól. Alkalmadtán azonban ismét csak felülül az egész életre szóló barátság emléke. A jó barát, a nagy költő képe már eszményivé vált, de ki nem esett lelkéből, csak alkalom kell, mely felidézze.

Az alkalom megjött. Egy kis számu, de szabadságszerető nép küzdelme, mely eredményében elüt a mienktől, földidezi Arany telkében a mi hasonló küzdelmeinket. Dicsőséget szeretne zengeni a zászlónak, mely a szabadságot számukra megszerzé, de nem érez magában elég erőt, mert ugymond:

— Én lantom bágyadt idegjét
Addig feszíteni nem merem,
Habár olykor elhagyja szegjét
S unalmat űzni dalt terem.

Ez a tehetetlenség fölújítja képzeletében, annak képét, ki oly mesterien kezelte lantját, ha a szabadság dicsőítéséről volt szó s a hit most visszasóhajt:

«... Azért a zászlónak dicsőség!
S a magyar ajakról kétszeres
Ha volna, költő volna ő még,
Kit vágyunk holtan is keres!»

A beteges költő nem képes annyira feszíteni lantja idegét, hogy méltó dalnok lehessen a szabadsághősöknek. Hogy is volna ez lehetséges, hisz élete alig egyéb, mint csöndes haldoklás. Kedélyét mély melankolia fogja el, mely néha keserű humorral vegyül, ennek a hangulatnak tolmácsa ez a négy sor is:

„Kivel egykor én mulattam,
Többnyire már pad alatt van,
Én, ki a mámort kerültem,
Helyt maradék, hol leültem.”

Állapotában időközönként áll ugyan be javulás, de egészen nem gyógyult föl többé. Így találja az 1879-dik év, mely költészetében majd olyan nevezetes, mint 1847. A titokban készült Toldi szerelme megjelenvén, új babérokat termet költőjének s Aranyhoz az ünneptetés közepette lehetetlen volt elfeledkezni arról, ki harmincz évvel azelőtt elsőnek bízta, hogy ha a fejét s lábát megcsinálta,

készítse el a derekát is! És ő nem is feledkezett el. Álmában ismét megjelen előtte a szeretett barát képe s ismét földidezi kétségeit. Így keletkezett a «Harmincz év mulva» című költemény.

«Álmaimat gyakran látogatod most is,
Rég sir fedez, óh de nem nyughatol ott is,
Ha ugyan jámbor kéz te neked sirt ásott
S nem temetetlen bolyg földi alak-másod.

Ugyanazt a gondolatot látjuk itt, mint a melyet már előbb is többször láttunk, csak-hogy más alakban, más hangulat hatása alatt kifejezve. A mint emléke megújul, a viszony, melyben Petőfi a nemzeti szellemhez áll, még magasztosabb fényben tűnik elő, de panaszkodva szól Arany a közönytől, melylyel nagyjaink iránt viseltetünk:

„Volna hitünk, mint a római, a hellén,
Már égne az oltár tovatüntöd helyén,
Magad, istenülve, örök istenek tárt
Csarnokiban szívád az üdítő nektárt.”

Azután mintegy nyugodt meglepéddel teszi hozzá, de egyszersmind hódolattal is a nagy szellem iránt:

«De így is az évek haladó terhével
Mely minket elaggit, te gyarapodsz névvel,
A mit adál, abból semmi sincs elveszve:
Fíról-fíra szállsz te, mint egy közös eszme.»

Petőfi apotheozisa e strófa. A legnagyobb, a legszebb ítélet mit költőre mondani lehet. — Szembeállítja az igazi költői nagyságot, a mi kicsinyiségünkkel, hogy az ellentét még inkább kitűnjék, hogy a magunk kicsinyiségét annál inkább érezzük s amannak nagyságát még jobban bálmuljuk. De a régi szerénységet látjuk e szembeállításnál is, mikor Arany önmagát is a kicsinyek közé sorozza. Az utolsó versszakban azonban, mikor ismét a régi kétség hangját halljuk, mintha a harmincz év előtti tépelődést látók.

«Hanem én, ki veled testben együtt éltem,
Elborulok néha s iszonyodva kérdem:
Vad kozák a lánását hű szívedbe tolá?
Vagy fejszével ütött agyon buta oláh?»

A költői alakban kifejezett visszaemlékezések sorát a «Harmincz év mulva» című zárja be. Utolsó láncczemét képezi ez, a látszólag félbeszakított, de eszményileg tovább. Arany haláláig tartó barátságának.

E költemény írása — 1879 óta — Arany állapota még rosszabbra fordulván, folytonos betegeskedése többé nem engedte, hogy dolgozzék; ha bele is kezdett valamibe, többnyire félbemaradt az, s tartalmát tekintve, panaszának és halálsejtelmének elsíratása.

Három évig tartott szenvedése, míg végre, egy szép őszi napon — 1882. okt. 22-én — véget ért lassu haldoklása s őt is kivitték oda, a hol már nem fáj semmi: a csöndes emberek közé.

III.

A költemények, melyeket látunk s az adatok, melyeket fölhalmoztunk, további következtetésre jogosítanak. Amazok belső szépsége, eszmei tartalma a forrás mélységére, emezek nagy száma pedig a viszony őszinteségére s a hatás erejére utalnak.

Mert valóban mély érzés képezi alapját Arany visszaemlékezéseinek s e mély érzés tanulságot nyújt a viszony jelentőségére is. Vagy hihetjük-e, hogy barátságuk jelentősége csak egymás iránti szeretetük s bálmulatuk kifejezésében áll? Vagy föltehető-e, hogy e két lángész közeledése csak a társas ösztön kielégítése czéljából történt? Bizonyára nem. Maga az irodalmi czél közössége is mellettünk bizonyít; de ha nézzük Arany hazafias lírájának rejtett czélzatait: a politikai czélnek is nem közössége mellett bizonyítanak-e ezek? ha nem is olyan radikális formában, mint a Petőfiéi? A kifejezés ellentétei: a szilajság menő lelkesedés nyíltságát egyiknél s a kétségbeesésig fokozódó elkeseredés burkoltságát a másiknál nem magyarázzák-e egyéniségök ellentétei?

De mellettük szól az irodalmi és társadalmi életnek kölcsönhatáson alapuló kapcsolata is. A társadalmi rendszer alakulása nem jár-e együtt az irodalmi irányok változásával? S a népies irány diadalra juttatása a költészetben nem ad-e reményt a népnek egyéb téren is több jog gyakorlására?

E kölcsönhatás ismerete, a czél közössége tette mind szorosabbá a barátságot Petőfi és Arany közt. Igaz, hogy ezenkívül egyéb indítékokat is említhetnénk, így egymás iránti bálmulatukat, megismerkedésük után személyes vonzalmukat stb., de viszonyuk eszmei tartalma a czél közösségében áll.

Költészetük kölcsönhatásának kevés nyomát ismerjük. A Petőfihez írott levelekben, továbbá a «Háziuraság» című költeményben látjuk ugyan, hogy Arany mintegy utánozza barátja könnyed, tréfás hangját; Petőfinél viszont «Az én pegazusom» s a «Panyó Panni» címűekben érezzük reflexiókat; mindez azon-

ban ebben az irányban nagyon kevés alapot nyújt további következtetésekre. Ez nem is csodálható, mert ők egy cél felé haladtak ugyan, de különböző uton. Mig ugyanis Petőfi a magyar népdalok alapján kifejlesztte a speciális magyar műdalt, addig Arany ugyancsak népi alapon állva, a magyar műballada megteremtője lett.

E műfajok a költészet két külön ága felé mutatnak s így érttető, hogy e tekintetben egymásra nem sok hatással voltak. De azért Arany és Petőfi barátságának ismerete fontos és érdekes mindnyájunkra nevez: egyfelől, mert benne két nagy szellem mindnyájunkkal közös érzésének nyilatkozási módját látjuk; másfelől a tárgyalt költemények alkotta örök emléknél figyva, melynek alapját a barátságra való emlékezés képezte, ez adván az ihletet az írásra.

(Vége.)

Iskolai hírek.

A fehértemplomi főgimn. önképzőköre okt. 25-én tartotta I. rendes gyűlését. Dr. Schelling Kornél tanár ur megnyitó beszéde után a beérkezett művek bírálata következett. Scháb M. S. o. t. «Komikai elemek Arany: «Jóka ördögében» cz. művét heves vita után elvetették, Schrautz J. 7. o. t. Bosnyák Zs. 7. o. t. «Az állam és az erkölcsi élet romlása» cz. művét elfogadhatónak találta; Schrautz J. «János bácsi» cz. dolgozatát pedig bírálójá Ottrubay J. 7. o. t. dicsőretre érdemesítette. Putnik J. 7. o. t. ügyesen fejtegette «II. Vilmos felköszöntőjét», mire a szavalatok következtek: Hammer K. szavalta Petőfi: «Erdélyben» című versét, Bottlik D. 6. o. t. Vörösmarty «Salamon»-ját, Dimitrievics Gy. 6. o. t. szavalta Petőfi «Márcziusi ifjak», Iszkuljev K. Petőfi «Szeget-szeggel», Gál Jenő 2. o. t., pedig Petőfi «Téli esték» cz. versét. Ghilezán A. 5. o. t. Petőfi «Szabadság», Pascu Sz. 5. o. «A jó tanító».

A szegedi főgimnázium önképzőköre okt. 24-én tartotta első rendes gyűlését, a következő tárgysorozattal: Az ügyrend megismerlése s a jegyzőkönyv felolvasása után «A patriociusok és plebeiusok helyzete C. Marcius Coriolanus felléptekor» cz. korrajzot olvasta fel Martinu Lajos 8. o. t. Bajza Apotheosisát sikerülten szavalta Schütz Antal 7. o. t. Grüner Manó 8. o. t. «A magyar irodalom és a külföld» cz. elmélkedését bírálta Jantsovits Jenő 8. o. t. s érdemkönyvbe veszi. Arany Tetemre hívását sikerülten szavalta Tóth Imre 8. o. t. Hodács Ágost 8. o. t. «Othon» cz. versét bírálta Grüner Manó 8. o. t. s dicsőret-

tel elfogadta. Vörösmarty «Hontalanját» sikerülten szavalta Traum Péter 7. o. t.

Az eperjesi kir. kath. főgimn. «Kisfaludy»-köre e hó 16-án tartotta II. rendes gyűlését. A gyűlésen Schlott Gyula igazgató ur is megjelent, hogy felolvassa a tanulóknak az 1897—98-ik iskolai évre kitűzött pályatételket, melyeknek beadási határidejét 1898. február tizenkilencedik-ére állapítja meg. Majd dr. Körösy György vezető-tanár úr emlékezik meg a kör munkásságáról az előbbi években s reményét fejezi ki, hogy a kör tagjai ez esztendőben is kitartó szorgalmat és munkásságot fejtenek ki. Különösen ajánlja pedig a kör figyelmébe a szabad előadást, mert erre igen nagy szükségük van a nyilvános életben s a szavalást, mert ez képezi a szónokot. Erre Bodnár János 8. o. t. lépett fel a pódiumra, a ki «A vén cigány»-t szavalta el Vörösmartytól. Utána Zsemberi Kornél 7. o. t. adta elő «A rab»-ot Petőfitől s végre Harkabusz László 7. o. t. szavalta el Tarkányi B. «Coriolán»-ját. Mind a hárman közepesen (III. fokozat) adták elő szavlati darabjaikat.

VEGYESEK.

Az iskolák hódolata. A VII. kerületi főgimnázium október 23-án délelőtt ünnepet tartott a király tiszteletére, hogy lerója halálját a nemzetnek adott ajándékáért. Kilencz-fél órakor Istentisztelet volt az erzsébetvárosi plébánia templomban: a misét Cenner Lajos hitoktató mondotta. Kilencz órakor a négy alsó osztály növendékei összegyűlekeztek a gimnázium tornatermében. Az ifjuság dalosköre a himnuszt énekelte. A tiz szoborról Cherven Flóris igazgató és Samu István tanár mondott beszédet. Hetényi Ákos tanuló elszavalta Kozma Andor «Dal a királyra» című versét. Tiz órakor a felső osztályok tanulói tartottak ünnepet. A király ajándékának jelentőségéről Létmányi Nándor tanár mondott beszédet. Storch Ernő 8. o. t. szintén beszélt. Gottlieb József tanuló Várad Antal: «Éljen a király!» című versét adta elő. A kettősünnep a Szózat elénekülésével végződött.

A losonezi magy. kir. áll. főgimn. tanári és ifjusági kara szombaton e hó 23-án tartotta örömmünnepét, Ó felsége f. évi szeptember 25-én kelt legkegyelmesebb kézírata alkalmából. Az ünnepély műsora a következő volt: Himnusz, énekelte az ifj. énekkar; ünnepi beszéd, tartotta Gresits Miksa igazgató ur, mely beszéd végén

a közönség a királyt éltette. Hattyudal, játszotta Büchler Ödön 7. o. t., (I. hegedű), Vidor S. (II. hegedű), Tomka S. (mély hegedű) és Türk S. 8. o. t. (gordonka). «Király-himnusz» Vörösmartytól szavalta Szalay S. 7. o. t., Magyar tánczok, játszotta az ifj. zenekar és végül Szózat, énekelte az ifj. énekkar. Ezután a közönség «Éljen a király» kiáltásokkal osztott szét.

A fehértemplomi m. kir. áll. főgimnázium folyó hó 24-én ünnepet ült — a királytól kibocsátott kézirat öröme. — Mise után, melyen az egész ifjuság részt vett, Király Pál igazgató ur tartott megnyitó beszédet, a főgimnázium férfikara és az áll. polg. leányiskola énekkarából szervezett vegyeskar pedig a «Szózatot» énekelte. Azután Gál Jenő 5. o. t. szavalta Várady Antal «Király-himnus»-át. Utána Hammer Károly 8. o. t. lépett az emelvényre s hosszabb beszédben méltatta az ünnep jelentőségét. A férfikar most a «Honfi imája» című dalt énekelte, mire az igazgató ur felolvasta ő felségének Bánffy miniszterelnökhöz intézett levelét és a 10 történeti alakot ismertette. Őt követte Ilanics M. 8. o. t., ki Kun Bélának a «Tanulók Lapjában» megjelent «Győzelem» cz. versét szavalta s a «Himnus» eléneklése zárta be a szépen sikerült ünnepélyt, melyen a város előkelő közönsége és a katonatisztikar is jelen volt, élén Drasenovits ezredessel.

Az írásművek elmélete dióhéjban, kapható 20 kr-ért Hangos Antalnál Bpest. IV. Calvin-tér 5. sz. Az ára bélyegeken is beköldhető.

Régiességgyűjtők figyelmébe. Egyik előfizetőnk néhány régi pénzt, köztük több római pénzt akar eladni. Az érdeklődők megtekinthetik a szerkesztőségben, naponként 2 és 3 óra között.

Felhívás a középiskolai ifjusághoz. Minden ifjuhoz szólunk, ki hasznos foglalatosságban örömet talál. Beszédünk minden tanulókat illet, ki kedvet érez magában szabad óráit tanulságos kézimunkával tölteni.

Köztapasztalat, hogy a deák-legény, ha asztalos- vagy lakatosműhelybe vetődik, maga is örömet nyul a köznapi szerszámhoz, hogy dolgozni próbáljon; azonban mihamar rájön hogy sem a gyalu, sem a fűrész, sem a reszelő nem igen engedelmeskedik neki.

Valjuk be, hogy kik az iskola padját kopatjuk, mindanyian járatlanok vagyunk a közönséges műszerek használatában és mivel semminemű kézimunkát nem gyakorolunk, hiányzik belőlünk, iskolás népből az ügyesség, ráter-

mettség, mely a legegyszerűbb munkához is szükséges.

Ugyan melyikünk tud csak egy szeget is a falba verni, a nélkül, hogy a körmét kékre ne kalapálja. Hisz az olyan iskolás fiu sem mindennapi, a ki czeruzát becsületesen hegyez, avagy vonalozni, néhány iv papirost egybefűzni, vagy éppen könyvet kötni tud.

Szó a mi szó, gyakorlati ügyességekben mód nélkül szegények vagyunk, pedig ezek meg becsülhetetlenek számunkra, akár tudós, akár nemtudós pályára lépünk is.

De nemcsak életrealitásunk ilyen fogyatékos, hanem sok-sok egészen köznapi dolognak készitési módját, anyagát sem ismerjük; táplálékunkról, ruházatunkról, szobánk butorzatáról, az élet ezer meg ezer kényelméről, szóval mind arról, a mi bennünket környékezik, igen homályos sejtelmük van.

Eszünkbe se jut elgondolni, hány munkás-ember izzad-fáradt benne, hány kéz pazalta rá erejét, hogy nekünk mindennapi kényelmünk meglegyen. Biz ez a közöny a mellett, hogy nagy halátlanságra vall, tudatlanságunknak és felszégységünknek is szomorú bizonyítéka.

Hogyan várhassa a tudomány, hogy régi népek életét, mult idők emlékét megértjük, ha a magunkat környező élet iránt nincs érzékünk?

Jó fiuk! Nem csupán az élet köznapi jelenségei nem érdeklik lelkünket, hanem az ifjuság külön világát: a játékot magát is már szinte közönnnyel szemléljük. Avagy tud-e az ezredik fiu is sarkányt ragasztani, laptát kötni, íjját szerelni? Sem játékszert készíteni, sem játszani nem tudnak.

Hány meg hány, egyébként életre való fiu még iskolai kötelességét is elhanyagolja, anynyira bódul a sok olvasó-könyv, regényféle maszlag után! Pedig jobbbrendű olvasmányokból megtudhatná, hogy olyan jeles férfiak mint Odysseus, Archimedes, Columbus, vagy hogy példainkat a manák történetéből vegyük: Stanley, Edison, Schliemann, stb. stb. fárasztó kézimunkán nevelkedtek hőssökké. Őket igazán a kézimunka iskolázta nagy eselekedetre.

Akad ugyan egy két árva lélek, a ki az iskolai dologtól ment idejét okosan akarja eltölteni; járatlanságában aztán arra veti fejét, hogy ő majd lombfűrészletet üz.

Micsoda áldástalan munka!

Hát nem ül eleget a szükséges iskolai dolognál, hogy ott kuporog kétrét görbödve a mellrontó munka mellett és heteken, hónapokon át vesződik, míg egy filigrán-deszkát kifűrészelt? Jó szerencse, ha végig kinlódik az

idegen miután; akkor aztán teremtett esetleg egészsége árán olyan ne nyulj hozzám valamit, a minek legdicséretesebb tulajdonsága az, hogy könnyen törik.

Száz szónak is egy a vége! Valóságos kézimunkára van szükségünk, olyanra, mely az ügyesség iskolája, az élettapasztalatok és örömek kútfeje.

Mindezt a «Kézimunkára nevelő országos Egyesület» nevében mondjuk, a mely egyesület egyelőre egy nagy iskolai műhelyt szervezett, a hol módja lesz majd a tanuló ifjúságnak gyakorlatot szerezni a fanak, kartonnak és agyagnak feldolgozásában: serénykedő fiuk itt majd egy-egy házieszközt, iskolai szert, játékszert, apparátust, díztárakat maguk készíthetnek, még pedig megfelelő vezetés mellett jól és csinosan készíthetnek.

Az iskolai műhely látogatóit gyalupad mellé, enyves fazékhoz vagy agyagformáláshoz utalja ezért távolból sem akarunk a sok ezer meg ezer diákból asztalost, könyvkötőt, vagy fazekast nevelni, hanem az a célunk, hogy egészséges, testedző munka útján mindannyiból ügyes, életrevaló ember váljék. Fiuk szíves örömeit rászánják magukat efféle tevékenységre és mihamar rájönnek, hogy a kézimunka gyakorlati nem valami terhes, robotszerű dolog, hanem testedző szórakozás.

A ki tehát kedvet és hajlomot érez magában, kérje meg szüleit, hogy engedjék meg neki heti két-három órán át az iskolai műhelyben munkálkodni. A tandíj maga oly csekély, hogy senkit a kézimunka szép gyakorlatában nem gátolhat, szegény fiuk tandíjáról pedig az Országos Egyesület maga fog gondoskodni.

Elvárjuk, hogy kiki e fölhívást figyelemmel elolvassa, foglalatajt megszívleli s abból tanulságot vesz.

Az iskolai munkásság f. év november 5-én az Országos Egyesület új helyiségeiben Röck-Szilárd-utca 16. sz. I. emelet. kezdődik.

IRODALOM.

«Budapesti Gyorsíró» ezimen vegyes tartalmu havi folyóiratot ad ki az Országos magyar gyorsíró-egyesület, szerkeszti Bódogh János. Előfizetési ára tanulóknak, a Gyorsírásügyi Lapokkal együtt, 2 frt 50 kr. Megrendelhető Bódogh János urnál Budapest, VIII. kerület, József-körút 69. sz.

Magyar Nemzet Története. Vettük a Lampel Róbert (Wodiáner F. és Fiai) budapesti kiadócéggel kiadásában megjelenő Szalay-Baróti-féle «Magyar Nemzet Története»-nek a hetvenegyedik füzetét. Ebben a hétéves háboru bezárta után a Mária Terézia uralkodása alatti

belviszonyoknak fölötté érdekes s nagyrészt új világitásban feltüntetett leírását olvassuk és pedig már József főherceg társ. uralkodónak Magyarországra oly káros germanizáló s alkotmánybontó törekvéseinek a hatása alatt. E korszak valóban egyik legnevezetesebbje Magyarország történetének és szerzők tüzetes és beható előadásában kétszeresen válik érdekessé az olvasó előtt.

Az 1848-49-iki Magyar Szabadságherez Története című nagy illusztrált munkából most jelent meg a 91-ik füzet, melyben Gracza György a tizenhárom aradi vértanu kivégzését mondja el igen érdekesen, számos új adat felhasználásával. A füzet képei is becsesek s több olyan, a mely eddigelé sehol sem jelent meg.

FEJTÖRŐ.

— Rovatvezető: Csizsar József. —

1 Számítási kérdés.

Melyik azon szám, melyet ha $\frac{2}{3}$ részével szorzunk, az eredmény egyenlő lesz azon számmal, melyet nyerek, ha a szám négyzetéből 2700-at kivonok? (Kovács J.)

2. Földrajzi kérdés.

Melyik város az, a mely az Adria tenger egyik szigetén épült? 1241 ben melyik nevezetes személy tartózkodott itt? (Kovács J.)

3. Történelmi kérdés.

Ki volt az a szász választófejedelem II. József császár idejében, a ki, mint a szász csapatok vezetője egy magyar-török háboruban is részt vett; később a svédekkel viselt hosszantartó háborút, mely a történelemben «északi háboru» néven ismeretes? Kicsapongó és könnyelmű élete miatt alattvalói nem szerették. Mikor halt meg és hol temették el? (Barabás S.)

4. Természetrizai kérdés.

Melyik madár az, melynek feje és nyaka fehéres helytollakkal van fedve, nyakgallérja fehéres, tollazata sárgás barna, hazája Afrika, de gyakori hazánkban is? (Kovács J.)

5. Mértani kérdés.

Egy háromszögben az oldalak négyzetének összege 725 m. Az alap négyzete és a leghosszabb oldal négyzete közti különbség 300 m., a középső oldal négyzete és a leghosszabb oldal négyzete közti különbség pedig 375 m. Mekkora a háromszög oldalai? (Kovács J.)

6. Képrejtvény.

«Kosmos» műintézet nyomása Budapest, VI., Aradi-utca 8.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA

Előfizetési arak:		SZERKESZTI:	SZERKESZTŐSÉG:
Egész evre	4 frt.	Dr. RUPP KORNÉL	Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
Fél evre	2 frt.	göygmnasiumi tanár.	KIADÓHIVATAL:
Negyed evre	1 frt.		Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.
Megjelenik minden vasárnap.		Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv. társ.	KÉZIRATOKAT nem adunk vissza.

Halottak napján.

(*) Hideg, komor őszi nap, te a hervadásnak hü kepe vagy, méltó kerete a gyásznak, melynek ünneplésére szegény és gazdag egyaránt összesereglik! Bele illik az ég ólomszínü takarója a temető komor hangulatába. Hiába csillog át a téli ködön az a pislogó fény, melyet az apró viaszgyertyák fénye szór szét, hiába igyekszik tavaszt varázsolni a kegyelet a sírok nyirkos földjére: a hideg dértől megcsipett élővirág ellankad, lehull, összezsugorodik, csak a porzellán és pléhkoszoruk csinált virága büszkélkedik, mintha azt mondaná: nincs tél, nincsen hervadás: én tavaszt hirdetek.

S elnézem a suhogó selyemruhák tarkabarka színét, a tornyos kalapok libegő tollait, a nagy koszorukat a fényes sirboltokon es drága siremlékeken s azt hiszem, úgy vélem, hogy minden nagyon illik századunk pléhkoszorus, csinált virágos hangulatához.

Mert a sírokat felékesíteni, kivilágítani, meglátogatni, halottak napján a temetőben ott lenni társadalmi kötelesség. Mutassa minden hogy a kegyelet él, az emlékezet virraszt, a szeretet elzarándokol a sírhoz: a halott nem panaszkodik, mert hisz hűen ápolják az emléket.

És tudom és ismerem soknak a történetét. Tudom, hogy azt a halottat, a kinek a sirján egy meghatottságtól megmerevülni látszó aszszony áll, megcsalták, emléke ellen vétettek, nevét meggyalázták, bünt követtek el olyant, melyet ő, ha sirjából felkelhetne, nem hagyna megboszulatlanul. S a világ, a ki nem ismeri a titkos bűnöket, meg van hatva a gyászos alak kegyeletétől.

A képmutatás tán sohasem ül akkora or-

giát, mint a kegyelet legmagasztosabb ünnepen! Oh, hogy ez emberek még oda is alarczczal mennek, a hol minden arról beszél, hogy egyszer mindennek vége lesz, a hol elhallgatnak az érzelmek, megszűnik a tudomány, művészet, rangját veszíti az előkelő s ismeretlenné lesz a vagyonos!

Fáj, fáj, a képmutatás nekem s te kis halott, a kinek sirjáról tavasztól ősziig sohasem hiányzott az élő friss virág, a ki minden nap hallottad előtörni a sóhajt s láttad az elfojtott néma könyeket, talán megérzed, hogy miért hiányoznak a te sírod mellől azok, a kik téged szerettek?!

Hallod a szokatlan, a nyüzgő zajt, látod, a te szomszédjaid sírjai is olyan virágdíszit öltöttek, a milyen a te sírodon volt egész nyáron s csodálkozol azon, hogy sírod fölé nem hajol senki, koszorudat nem igazítja meg szerető kéz, fejfádra nem hullik elborult szemekből fájó köny...

De te tudod, hogy az a szeretet, mely téged sírodig követett, örökké él, te ismered azokat, a kikre te távozással gyászt bori-tottál s nem követeled, hogy szeretetükkel tün-tessenek s érzelmeikből vásárt csináljanak. Te tudod, hogy az a ház, a melyet elhagytál, azóta nagyon szomorú, mióta te elköltöztél onnan tudod, hogy nap-nap után egy fájó köny csillog azok szemében, a kik sírodtól távol is mindig reád emlékeznek.

Meggyujtom az emlékezés piczi gyertyáját, édes kis halottam s ha te távol vagy is tőlünk, mi ott vagyunk sírodtól s te itt vagy mikközöttünk. Majd ha újra tavasz lesz s majd ha senki se jár a temetőben, mi újra megjelenünk kicsi sírodnál, mint azóta mindennap,